

[Junior Winkler Prins online; lemma 'paard']

paard

Paarden zijn **hoefdieren**. Er zijn verschillende rassen gefokt als rij- en trekdier. Er komt nog één soort in het wild voor. Ook de ezels en en zebra's zijn paardachtigen.

Plaats in het dierenrijk

Paarden zijn **hoefdieren**: dieren met hoeven aan hun voeten. Een hoef is een hele dikke nagel die de poot beschermt.

Er zijn ruim 240 verschillende soorten hoefdieren. De meeste daarvan - zoals koeien, herten, varkens en nijlpaarden - hebben twee of vier hoeven per poot. Dat zijn evenhoevigen (want 2 en 4 zijn even getallen). Paarden hebben maar één hoef per voet: het zijn onevenhoevigen, net als neushoorns en tapirs (met drie hoeven per voet).

De oertijd

De voorouders van het paard hadden meer tenen. Het 'oerpaardje' leefde zo'n 50 miljoen jaar geleden in Amerika. Het was niet groter dan een kleine hond en leefde waarschijnlijk in bossen.

Later kwamen dieren die steeds meer op het moderne paard leken: groter, met langere poten en minder tenen die de grond raakten. Paarden werden dieren van de grasvlakten, waar je hard moet kunnen rennen om aan roofdieren te ontkomen.

Verschillende soorten paard-achtigen

Bij de paard-achtigen horen:

zebra's (3 soorten)

ezels (2 soorten)

paarden (2 soorten)

Zebra's herken je natuurlijk aan hun strepen. Ezels hebben lange oren. Een paard kun je het best herkennen aan zijn paardenstaart: de pluim begint direct bij zijn billen. Ezels en zebra's hebben er eerst nog een steel.

Zebra's leven nog in grote aantallen in het wild. Ook zijn er nog wilde ezels te vinden.

De wilde voorouder van het tamme paard (de tarpan) bestaat niet meer. Het enige wilde paard dat nog bestaat is het zeldzame przewalski-paard uit Mongolië. Tot voor kort waren er alleen nog przewalski-paarden in dierentuinen, maar er zijn er nu ook weer in het wild uitgezet.

Van de tamme paarden zijn nu ongeveer 180 rassen. Die worden onderverdeeld in drie groepen:

pony's (klein)

lichte paarden (snel)

zware paarden (sterk)

Leefomgeving

De oerpaarden leefden in Amerika. Daar zijn ze lange tijd geleden uitgestorven. Echt wilde paardachtigen leven nu alleen nog in Azië (vooral ezels) en in Afrika (vooral zebra's). Tamme paarden zijn inmiddels overal ter wereld te vinden. Vooral in Noord- en in Zuid-Amerika maar natuurlijk ook in Nederland.

Op veel plaatsen van de wereld zijn tamme paarden verwilderd, zoals de brumby's in Australië en de mustangs in Noord-Amerika. Koniks (een klein Pools paardenras) zijn in natuurgebieden in Nederland uitgezet en kunnen zich ook prima zonder hulp redden. Ze leven zoals het Europese wilde paard hier eeuwen geleden leefde.

Van nature zijn paarden bewoners van de grasvlakten. Van de steppes en savannes. Tamme paarden voelen zich dan ook prima thuis in een wei. En ze houden ervan om af en toe lekker hard te rennen.

Paarden grazen anders dan een koe. Sommige planten laten ze liever staan, andere knabbelen ze er tussenuit. Een paardenwei ziet er daardoor anders uit dan een wei waar koeien of geiten grazen.

Uiterlijke kenmerken

De meeste paarden zijn groot en sterk. Hun hoofd is opvallend lang en ook hebben ze een lange hals en lange benen.

Eigenlijk lopen paarden net als andere hoefdieren op de toppen van hun tenen. Op hun middelste teen (en vinger) om precies te zijn. Die eindigt in een dikke, stevige nagel: de hoef. Bij tamme paarden wordt de hoef meestal verstevigd met een hoefijzer. Net als in jouw nagel heeft het paard geen gevoel in zijn hoef, dus kan het geen kwaad om het hoefijzer met spijkers vast te maken.

Voorin de mond van een paard zitten snijtanden: zes onder en zes boven. De hoektanden daarnaast komen pas laat door. Merries (vrouwtjes) krijgen ze vaak zelfs helemaal niet. Achter de tanden zit een stuk bloot tandvlees. Pas daarachter staan de kiezen. Die zijn ruw geribbeld. Het paard kan er zijn voedsel (vooral gras) goed mee fijnmalen. De tanden en kiezen slijten, maar groeien vanzelf weer bij.

De vacht van een paard is erg dicht, maar meestal kort. Behalve bij zijn staart en bovenaan zijn nek (de manen). In de winter krijgen paarden uit koude gebieden een dikkere vacht.

Paarden kunnen erg goed ruiken en horen. Zien doen ze minder goed. Vooral de kleuren rood en blauw kunnen ze niet goed uit elkaar halen.

Voedsel

Paarden zijn echte grazers. Ze pakken het gras (en andere planten) met hun lippen en bijten het kort af met hun snijtanden. Daarna malen ze het goed fijn met hun kiezen.

Het zijn geen herkauwers, zoals een koe of schaap. Ze verteren hun eten daardoor wat minder goed. Dat kun je zien aan hun mest: daar zitten nog sprietjes in.

Paarden eten in de natuur de hele dag door. Tamme paarden op stal moeten daarom niet te veel eten tegelijk krijgen. 's Nachts krijgen ze meestal hooi (gedroogd gras). 's Ochtends en aan het eind van de middag mengvoer, paardenbrokken en voederbieten. Wedstrijd-paarden eten natuurlijk meer dan pony's.

Gedrag en levenswijze

Paard-achtigen zijn kudde-dieren. Ze leven in een groep van meestal een paar merries, hun veulens en een volwassen hengst. De hengst is de baas, beschermt zijn kudde tegen vijanden en jaagt brutale jonge hengsten weg. En zijn eigen zonen als die volwassen worden.

Jonge mannetjes proberen af en toe een groep over te nemen. Dan kunnen ze stevig vechten, met trappen en bijten. Alleen de baas mag met de merries paren.

Soms sluiten kleinere kuddes zich bij elkaar aan tot een grote kudde. Bijvoorbeeld bij zebra's als ze een trektocht gaan maken. Maar ook in zo'n grote kudde weet iedereen nog bij welk groepje ze horen. Waarschijnlijk spelen de strepen daarbij een rol: een soort streepjes-code die bij elke zebra weer anders is.

Voortplanting

Een mannetjes-paard heet 'hengst', het vrouwtje heet 'merrie'. Naast de (soms behoorlijk grote) piemel van de hengst, heeft hij nog meer verschillen met een merrie. Zo heeft een hengst meestal hoektanden en een merrie niet. Merries zijn ook rustiger. Net als een koe heeft een merrie uiers, maar die zijn niet zo duidelijk te zien. En er zitten maar twee spenen aan.

Paarden paren meestal laat in het voorjaar. Als ze direct zwanger wordt, bevalt de merrie iets minder dan een jaar later. Het veulen kan al gauw lopen, al is het de eerste uren nog een beetje wiebelig. Hij begint ook al snel wat gras te knabbelen.

In het wild drinkt het jong soms wel anderhalve jaar bij zijn moeder, maar als het moet kan het na een jaar al goed op eigen benen staan. Als een paard twee jaar oud is, kan het zelf jongen krijgen. Maar in het wild komt een hengst daar nog lang niet aan toe: dat gebeurt pas als hij een kudde heeft veroverd.

Bedreigingen en bescherming

In het wild zijn paarden vroeger veel bejaagd. Dat gebeurde al in de oertijd. Ook hun natuurlijke leefgebied is steeds meer veranderd in bouwland. Zo verdwenen de wilde paarden uit een steeds groter deel van hun leefgebied.

Van de drie soorten zebra's komt er nog maar één in grote aantallen voor. Het enige wilde paard dat nog bestaat is het zeldzame przewalski-paard uit Mongolië. Tot voor kort waren er alleen nog przewalski-paarden in dierentuinen, maar er zijn er nu ook weer in het wild uitgezet.

De wilde voorouder van het tamme paard bestaat niet meer. Het is waarschijnlijk in 1879 uitgestorven. Er zijn wel rassen die nog veel op het Europese wilde paard lijken, zoals de konik (een klein Pools paard). Koniks worden onder andere in Nederland weer in de natuur uitgezet. Als grote grazers zorgen ze ervoor dat de natuurgebieden weer net als ooit uitzien.

Getemde paarden

Zo'n 6000 jaar geleden zijn voor het eerst paarden getemd. Dat was in Azië. Sinds die tijd is het paard voor mensen over de hele wereld erg belangrijk geweest: als trekdier en als rijdier.

Voor de cowboys in Amerika was hun paard onmisbaar en later leerden de indianen ook hoe ze erop moesten rijden.

Een eeuw geleden waren er veel meer paarden op de wereld dan nu. Door de uitvinding van machines, auto's en tractoren werden paarden steeds minder belangrijk. Tegenwoordig houden de mensen paarden vooral als hobby.

Zelf paardrijden

Als je zelf een paard wilt, hoef je dat niet te kopen. Je kunt ook een paard huren bij een manege (zeg: 'ma-nee-zje'). Dat is niet alleen goedkoper, maar ook makkelijker. Het kost namelijk veel tijd om een paard goed te verzorgen.

Het moet drie tot vier keer per dag vers eten krijgen. Je moet regelmatig de mest uit de stal halen. Ook moet je de hoeven uitkrabben en het paard borstelen. Vooral na de winter, als de wintervacht gaat uitvallen. En natuurlijk moet je vaak met het paard rijden. Met een paard dat op stal staat in ieder geval elke dag een keer.